

# ČAJNA RUŽA

DŽENIFER DONELI

Prevela  
Ksenija Vlatković  
■ Laguna ■

Naslov originala

Jennifer Donnelly

THE TEA ROSE

Copyright © 2002 by Jennifer Donnelly

Translation Copyright © 2007 za srpsko izdanje, LAGUNA

*Za Dagleasa, mog plavookog dečka*

*Svaki cvet sačuva svetlost duboko u svom korenu.*  
*Teodor Retke*

## *Prolog*

*London, avgust 1888.*

**P**oli Nikols, vajtčapelska kurva, osećala je duboku zahvalnost prema džinu. Džin joj je pomagao. Lećio ju je. Odagnavao joj je glad i otklanjao jezu iz kostiju. Smirivao joj tup bol u trulim zubima i ublažavao oštre probode koje je osećala svaki put kad ode da piša. Ni s jednim muškarcem nije joj bilo lepo kao s džinom. Razgaljivao ju je. Donosio joj utehu.

Pijano se teturajući kroz mračno sokače, ona podiže bocu do usta i iskapi je. Alkohol je palio poput vatre. Pošto se zakašljala, popustila je stisak oko grlića, opsovavši kad se boca razbila.

U daljini se dvaput oglasilo zvono na Hristovoj crkvi, ali je snažne odjeke prigušila magla koja se zgušnjavala. Poli čušnu ruku u džep kaputa i opipa novčiće. Pre dva sata sedela je u kuhinji jeftinog prenoćišta u Ulici Trol, bez prebijene pare. Čim ju je spazio, vlasnikov momak joj je tražio svoja četiri penija, a kad nije imala da mu ih da, izbacio ju je napolje. Psovala je i dernjala se za njim, zahtevajući da joj sačuva krevet, jer će mu ona doneti njegov novac za prenoćište, poručujući mu da je tog dana zaradila i propila tri puta više novca.

„I nabavila sam ga, gade“, promrmlja ona. „Jesam ti lepo rekla? Ne samo što sam ti nabavila tvoja smrdljiva četiri penija neg’ imam dovoljno i da se uroljam.“

Novac i piće pronašla je u pantalonama jednog usamljenog pijanca koji je išao svojim putem niz Vajtčapel roud. Morala je malo da ga obrađuje. U četrdeset drugoj, lice joj nije bilo jača strana. Nedostajala su joj dva prednja zuba, a prćast nos joj je na hrbatu bio širok i spljošten kao u boksera, ali su joj zato velike grudi i dalje stajale čvrsto, pa je prevagnuo jedan ovlaštan pogled na njih. Navalila je da prvo potegne malo njegovog džina, znajući da će joj od jednog gutljaja utrnuti grlo i piće joj izaći na nos, pa neće više osećati čovekov smrad na pivo i crni luk. Dok je pila, odrešila je kamisol,\* a dok je on bio

\* Vezeni grudnjak.(Prim. prev.)

zauzet pipkanjem, ubacila je bocu u svoj džep. Bio je nespretni i spor, i laknulo joj je kad se konačno skinuo s nje i oteturao dalje.

Hriste, nema ništa bolje od džina, pomisli ona tog časa, s osmehom se prisećajući kakva ju je sreća zadesila. Osetiti težinu boce u rukama, prisloniti grlic na usta i osetiti plavkasto zlo, vrelo i oštro, kako ti klizi niz grlo. Stvarno nema ništa bolje od toga. A još je ta boca bila puna skoro do vrha. Slučajno je bacila jedan dobar gutljaj. Osmeh počeo da joj bleedi kad je ustanovila da joj treba još. Čitav dan je pila i znala je kakva je muka očekuje kad piće prestane da deluje. Povraćanje, drhtavica, i najgore od svega, ta stvorenja koja su joj se priviđala – crna, gmizava stvorenja što su blebetala i kezila se, mileći iz pukotina na zidovima jeftinog prenoćišta.

Poli liznu desni dlan i zagladi kosu. Ruke joj pođoše ka kamisolu; trapavo je uvezala u čvor prljave vrpce provučene kroz prednji deo prslučeta. Privukla je krajeve razdrljene bluže i zakopčala je, a onda se oteturala iz sokačeta i uputila niz Baks Rou, tiho pevajući svečanim, od džina raspuklim glasom:

*„Oh, nesreću ne možeš sprečiti  
Sreća se može smejat il' mrštit  
Najbolje je, gos'n, ako znaš  
Kako dobro i zlo da pomešaš...“*

Na uglu Baks Roua i Ulice Brejdi ona iznenada stade. Pred očima joj se mutilo. U glavi je čula neko potmulo zujanje, sasvim sitno, kao zunanje krila insekta.

„Opet me 'vata stra'ota pijanstva“, zaječa ona. Ispružila je ruke ispred sebe. Drhtale su. Zakopčala je kaput oko vrata i ubrzala korake, očajnički žudeći za još džina. Oborene glave nije ni primetila čoveka na nekoliko koraka ispred nje dok se zamalo nije sudarila s njim. „Sunce ti!“, kriknu ona. „Odakle si se ti stvorio?“

Čovek je pogleda. „Je l' hoćeš?“, upita je.

„Ne, gospon, neću. Trenutno se nešto loše osećam. Laku noć.“

Ona htela da produži dalje, ali je on uhvati za ruku. Okrenula se prema njemu, podigavši slobodnu šaku da ga udari, kad joj je pogled pao na šiling što je stezao između palca i kažiprsta.

„Pa, to menja čitavu stvar, je l' tako“, reče ona. Njegov šiling i četiri penija što je već zaradila obezbediće joj piće i krevet za večeras, sutra i prekosutra. Ma koliko da se loše osećala, nije mogla da ga odbije.

Poli se s mušterijom vratila istim putem kojim je došla, pored trošnih stračara i visokih skladišta od opeke. Čovek je snažno grabio, pa je morala da trči kako bi održala korak s njim. Odmeravajući ga ispod oka, zapazila je da je skupo odeven. Sigurno nosi neki dobar sat. Obavezno će mu pretresti džepove kad joj se ukaže prilika. Na kraju Baks Roua, ispred ulaza u dvorište konjušnice, on se naglo zaustavi.

„Ne ovde“, pobuni se ona, namreškavši nos. „Pored radionice... malo niže...“

„I ovde je dobro“, reče on, gurnuvši je na dve iskrivljene metalne ploče obezbedene lancem i katancem, koje su služile kao kapija konjušnice.

U sve gušćoj pomrčini lice mu je neobično svetlelo, a dva oka, hladna i crna, razbijala su njegovo bledilo. Poli obuže talas gađenja kad ga je pogledala u oči. O gospode, tiho se pomoli, samo da se ne isповraćam. Ne ovde. Ne sad. Ne kad mi se smeši ceo šiling. Primorala je sebe da udahne duboko, odlučno potiskujući mučninu. Udahnuvši, osetila je čovekov miris – makasarsko ulje,\* znoj i još nešto... Šta li je to? Čaj. Ništa drugo do prokleti čaj.

„Hajd da i to obavimo“, reče ona. Zadišla je suknju, piljeći u njega pogledom umornog iščekivanja.

Čovekove oči sad su mračno svetlucale, poput sjajnih lokvi crnog ulja. „Kučko pogana“, reče.

„Večeras mi nije do prljave priče, pile. Malko mi se žuri. Je l' treba da ti pomognem malo?“ Pružila je ruku prema njemu. On je pljesnu.

„Jesi li zaista mislila da se možeš sakriti od mene?“

„Pazi, je l' ti 'oćeš...“, počeo Poli. Ali nikad nije dobila priliku da završi rečenicu. Čovek ju je bez upozorenja zgrabio za gušu i tresnuo o kapiju.

„Prekini!“, vrisnu ona, zamahujući rukama na njega. „Pusti me!“

On pojača stisak. „Napustila si nas“, reče, očiju blistavih od mržnje. „Ostavila nas pacovima.“

„Molim te!“, prosopta ona. „Molim te, nemo' da me povrediš. Ništa ti ja ne znam od tim pacovima, kunem se... ja...“

„Lažljivice.“

\* Ulje za kosu. (Prim. prev.)

Poli uopšte nije primetila da joj se približava nož. Nije stigla čak ni da vrisne pre nego što joj se oštrica zarila u stomak, kidajući i cepajući joj utrobu. Ispustila je samo tih uzdah kad je čovek izvukao sečivo iz nje. Zureći u oštricu, ne shvatajući šta se dešava, razrogačila je oči i namestila usta u jedno veliko, okruglo O. Polako, pažljivo, opipala je ranu prstima. Kad ih je pogledala, bili su crveni.

Pošto je podigla pogled do njegovih očiju, dok joj je glas prerastao u divalj, prestravljen urlik, našla se licem u lice s ludilom. On podiže nož; sad joj ga je zario u grlo. Poli klecnuše kolena i svud oko nje poče da se spušta tama, gutajući je u sebe, uvlačeći je u gustu, zagušljivu maglu, maglu dublju od reke Temze i crnju od uskovitlane londonske noći koja joj je prekrila dušu.

*Prvi deo*

## Prvo poglavlje

Miris lišća indijskog čaja – crnog, šuštavog i sladunjavog – bio je zamaman. Širio se iz *Oliversa*, šestospratnog skladišta na severnoj obali Temze, i plutao je niz Staro stepenište, kamene stepenice koje su vodile od krivudave, kaldrmisane vopinške Gornje ulice do same obale reke. Miomiris čaja nadjačavao je sve ostale mirise dokova – kiselkasti smrad muljevite obale, slankasti zapah reke i izmešane tople mirise cimeta, bibera i oraščića, koji su se širili iz skladišta sa začinima.

Fiona Finegan zatvori oči i udahnu duboko. „Asam“, reče ispod glasa. „Miris je prejak za dardžiling, prebogato za duars.“

Gospodin Minton, nadzornik u *Berton čaju*, veli da ona ima nos za čaj. Voli da je isprobava tako što joj pod nos poturi punu šaku lišća i traži od nje da ga imenuje. Uvek pogodi.

Nos za čaj možda i ima. Ali ruke za čaj – to sigurno, pomisli ona, otvorivši oči da pregleda svoje šake ogrubele od rada, sa zglobovima i noktima crnim od čajne prašine. Prašina se svugde uvlačila. U kosu. U uši. Ispod okovratnika. Skutom suknje trljnula je prljavštinu, uzdišući. Još od pola sedam tog jutra, kad je iz majčine kuhinje osvetljene lampom izašla na mračne ulice Vajtčapela, sad joj se prvi put ukazala prilika da sedne.

U fabriku čaja stigla je u petnaest do sedam. Gospodin Minton ju je presreo na vratima i zadužio je da priprema limenke od četvrt kile dok ne stignu i ostale pakerke. Prethodnog dana su mešači, koji rade na gornjim spratovima fabrike, izmešali dve tone erl greja, koji je do podneva trebalo spakovati. Pedeset pet devojaka imalo je pet časova da spakuje osam hiljada konzervi. To je značilo da su po limenki imale oko dva minuta. Samo je gospodinu Mintonu moglo pasti na pamet da je dva minuta previše, pa je devojkama na smenu disao za vratom – mereći im vreme, grdeći ih, preteći im. Samo da bi uštedelo nekoliko sekundi po konzervi.

Iako se subotom radilo samo pola radnog vremena, činilo joj se da tome nikad nema kraja. Gospodin Minton je subotom nju i ostale devojke gonio da rade više nego ikad. Nije on kriv zbog toga, znala

je to Fiona, on je samo sprovodio naređenja koja mu je lično Berton dao. Slutila je da njen poslodavac mrzi što svojim radnicima subotom mora dati pola dana slobodno, pa ih je kažnjavao zbog toga. Subotom nisu imali pauze; pet dugih časova morala je da provede na nogama. Ako ima sreće, noge joj utrnu; u suprotnom, uporan, tup bol koji je počinjao u gležnjevima penjao joj se do leđa. Ali mnogo teže od stajanja padala joj je satiruće jednolična priroda posla: zalepiti nalepnicu na konzervu, izmeriti čaj, napuniti konzervu, zatvoriti je, spakovati u kutiju, a onda sve ispočetka. Za jedan um tako bistar kao što je Fionin ta je jednoobraznost predstavljala pravo mučenje, pa je bilo dana, kao što je današnji, kad je pomišljala da će načisto izludeti od toga i kad je sumnjala da će ikad uspeti da se izbavi odatle, pitajući se hoće li joj se ikad isplatiti sve te njene velike zamisli i žrtve.

Ona izvuče ukosnice iz teške punđe na zatiljku i rastrese kosu. Zatim popusti vrpce i zbací čizme s nogu, skide dugačke čarape i ispruži duge noge. Još su je bolele od stajanja, a šetnja do reke joj nimalo nije pomogla. Krajičkom svesti čula je majku kako pridikuje. „D' imaš makar malo pameti, dete, makar trunku, odma' bi se vratila kući da se malo odmoriš, umesto što bazaš pored reke.“

Zar da ne siđe do reke, pomisli Fiona, diveći se sjaktanju srebrnkaste Temze na avgustovskom suncu. Ko može da joj odoli? Ljupki talasi nestrpljivo su se razbijali o podnožje Starog stepeništa, prskajući je vodenim prahom. Posmatrala ih je kako mile prema njoj i maštala kako to reka pokušava da je dodirne po nožnim prstima, da joj se obmota oko članaka, i povuče je u svoju privlačnu vodu i ponese je sa sobom. O, kad bi samo mogla da otplovi nekud.

Zureći preko vode, Fiona je osećala kako se umor povlači – umor koji joj je ispod blistavih plavih očiju ostavio tamne podočnjake, a u mladom telu bolnu ukočenost – a na njegovo mesto stiže britka veselost. Reka ju je oporavljala. Ljudi kažu da je Siti, središte trgovine i uprave zapadno od Vopinga, srce Londona. Ako je to istina, onda je ova reka njegova žila kucavica. A Fionino srce je ubrzavalo otkucaje i drhtalo od njene lepote.

Sve što je na svetu uzbuđuje nalazi se tačno ispred nje. Posmatranje brodova koji krstare rekom, noseći u skladištima terete iz dalekih krajeva Kraljevstva, ispunjavalo ju je divljenjem. Tog popodneva Temza je bila zagušena saobraćajem. Čamci i barke – male, brze lađe – plovili su rekom, prevozeći ljude od brodova ukotvljenih na sredini

reke i nazad do njih. Nezgrapan parobrod, stremeći ka svom sidrištu, izgurao je s puta manju brodicu. Razvaljena kočara, na povratku iz lova na bakalar u ledenim vodama Severnog mora, kretala se silom pare uzvodno ka Bilingsgejtu. Dereglje su se gurale za pravo prolaza, krećući se uzvodno i nizvodno, istovarajući teret – tonu orašćića ovde, vreće s kafom onde. Buriće s melasom. Vunu, vino i viski. Svežnjeve listova duvana. I sanduk za sandukom čaja.

I posvuda su ili stajali na isturenim dokovima i dogovarali se sa svojim kapetanima ili se provlačili između buradi, sanduka i naslaganih paleta trgovci – živahni, nadmeni muškarci koji bi se istog časa kad brod pristane sjatili iz Sitija da pregledaju svoju robu. Stizali su kočijama, nosili štapove za šetnju i otvarali zlatne džepne časovnike rukama tako negovanim i belim da je Fiona teško mogla poverovati da su muške. Sa cilindrima i u kaputima, vukli su sa sobom svoje službenike, koji su ih pratili u stopu, nosili im glavne knjige i gurali nos u sve, mršteći se i zapisujući. Ti ljudi su bili alhemičari. Uzimali su sirovu robu i pretvarali je u zlato. I Fiona je čeznula da postane jedna od njih.

Uopšte nije marila što devojkama ne priliči da se upuštaju u poslovne poduhvate – posebno ne devojkama s dokova, na šta ju je majka neprekidno podsećala. Devojke s dokova uče da kuvaju, šiju i održavaju kuću, kako bi mogle naći muža koji će brinuti o njima barem onoliko dobro koliko to rade njihovi očevi. „Budalaštine“, govorila je Fionina majka za njene zamisli, savetujući je da više vremena posveti usavršavanju prhke korice za pitu, a manje sedenju na reci. Ali Fionin tata nije smatrao da su njeni snovi budalaštine. „Moraš imati neki san, Fi“, govorio je. „Onog dana kad prestaneš da sanjaš, slobodno mo'š da se javiš pogrebniku, jer kô da si mrtav.“

Izgubljena u čaroliji reke, Fiona nije čula kad je na vrh Starog stepeništa stupio par nogu. Nije bila svesna da je mladić koji je tamo stao posmatra s osmehom, ne želeći da je prekida, već da je, pre nego što obznani svoje prisustvo, samo malo posmatra, da uživa u prizoru – kako sedi vitka, pravih leđa spram kamenih ploča obraslih mahovinom i crne blatnjave obale.

„Ju-hu“, nežno se oglasi on.

Fiona se okrenu. Lice joj se ozarilo kad ga je ugledala, što je načas ublažilo odlučnost, odvažnost uvek prisutnu u njenim crtama – odvažnost koja je do te mere očigledna da je susetke uz coktanje i uzdisanje



grde i ozbiljno je upozoravaju kako je snažno lice odraz snažne volje. A snažna volja znači nevolje. Nikad nećeš naći muža, govore su joj. Momcima se ne dopadaju takve cure.

Ali ovom momku to izgleda da nije smetalo. Kao što mu nije smetala ni sjajna crna kosa koja joj se kovrdžala uz lice i padala joj niz leđa. Kao ni safirne oči u kojima kao da je vrcala plava vatra.

„Poranio si, Džo“, reče ona, osmehujući se.

„Aha“, odvrati on i sede pokraj nje. „Ja i tata smo ranije završili posò na Spitalfildsu. Povrtar se pre’ladio pa nije ’teo da se cenka. Sledeća dva sata su moja. Evo ti“, dodade on i pruži joj cvet. „Našò sam je dok sam dolazio ’vamo.“

„Ruža!“, uzviknu ona. „Hvala ti!“ Ruže su skupe. Nije se često događalo da on sebi može priuštiti takav poklon za nju. Dodirnula se tamnocrvenim laticama po obrazu, potom je zadenula cvet za uvo. „I kakav je nedeljni izveštaj? Kol’ko smo skupili?“, upita ga.

„Dvan’es’ funti, jedan šiling i šest penija.“

„Dodaj i ovo“, reče ona izvukavši novčić iz džepa, „onda ćemo imati dvan’es’ i dva.“

„Je l’ imaš da daš? Nisi valjda opet preskakala ručak da bi uštedela pare?“

„Nisam.“

„Ozbiljan sam, Fi, naljutiću se ako...“

„Reko’ ti da nisam!“, naroguši se ona, menjajući temu. „Uskoro ćemo imati petn’es’ funti, pa dva’es’, pa dva’es’ pet. To će stvarno da se desi, je l’ da?“

„Sigurno. Ovim tempom za godinu dana ćemo imati naši’ dva’es’ pet funti. Dovoljno za tromesečnu stanarinu i početnu zalihu.“

„Tek za godinu dana“, ponovi Fiona. „Zvuči kò čitava večnos’.“

„To će brzo da prođe, luče“, reče Džo, stežući je za ruku. „Ovo je najteži deo. Šes’ meseci pošto otvorimo prvu radnju namlatićemo tol’ko para da ćemo odma’ da otvorimo još jednu. Pa onda još jednu, dok ne budemo imali ceo lanac. Ima da se razbijemo od para, nego šta.“

„Postaćemo bogati!“, reče ona, ponovo se razvedrivši.

Džo se nasmeja. „Ne odma’. Al’ jednog dana ’očemo. To ti obećavam, Fi.“

Cereći se, Fiona privuče kolena do grudi. Godinu dana nije baš toliko mnogo, stvarno nije, reče ona sebi. Posebno kad pomisli na to

koliko već dugo kuju planove o zajedničkoj radnji. Čitavu večnost, još otkad su bili deca. A pre dve godine počeli su da štede, da ostavljaju novac sa strane, u jednu staru limenku od kakaoa koju Džo čuva ispod kreveta. Sve ide u tu limenku – nadnice, novčići dobijeni za Božić i rođendane, novac od raznoraznih poslića, pa čak i nekoliko novčića nađenih na ulici. Malo-pomalo, novčići su se namnožili, i sada imaju dvanaest i dva – čitavo bogatstvo.

Godinama su ona i Džo stvarali u mašti sliku svoje radnje, doterujući je i prerađujući, sve dok nije postala toliko stvarna da je Fiona mogla da zatvori oči i namiriše čaj u sanducima. Pod rukom je mogla da oseti glatkoću hrastovog pulta i da čuje zvonjavu sićušnog mesinganog zvonca kad se vrata otvore. Biće to svetlo i blistavo mesto, a ne nekakva sumorna rupčaga. Prava lepotica, s tako lepo uređenim izlozima da ljudi jednostavno neće moći da prođu pored nje. „Sve je u načinu izlaganja, Fi“, stalno ponavlja Džo. „To je ono što privlači kupca u radnju.“

Prodavnica će uspeti, ona to jednostavno zna. Kao sin uličnog piljara Džo je znao sve što može da se zna o prodaji robe. Odrastao je na kolicima, provodeći prve godine života uspravljen u korpi zaglavljenoj između repe i krompira. Umeo je da kaže: „Kupite moj fini peer-šun!“, i pre nego što je naučio da izgovori svoje ime. Uz njegovo znanje i udružen težak rad, jednostavno ne mogu da propadnu.

Naša radnja, samo naša, pomisli Fiona, posmatrajući Džoa, koji je gledao reku. Pogledom mu je milovala lice, uživajući u svakoj pojedinosti – snažnoj liniji brade, pepeljastim čekinjama što su mu prekrivale obraze, sićušnom ožiljku iznad oka. Dobro je poznavala svaku crticu i prevoj. Nije postojalo vreme kad Džo Bristou nije bio deo njenog života, i nikad ga neće ni biti. Džo je odrastao u istoj siromašnoj uličici kao i ona, dve kuće dalje. Još od detinjstva su se igrali zajedno, smucali se skupa po Vajtčapelu, vidali jedno drugom rane i povredena srca.

Kao deca delili su penije i slatkiše, a sada dele snove. Uskoro će deliti život. Ona i Džo će se venčati. Ne još. Fiona ima samo sedamnaest godina i njen otac bi rekao da je premlada. Ali za godinu dana će napuniti osamnaest a Džo dvadeset, i imaće dovoljno uštedenog novca i sjajne mogućnosti pred sobom.

Fiona ustade i skoči sa stepeništa na kamenu zaravan ispod nje. Telo joj je bridelo od uzbuđenja. Otkaskala je do ivice reke, podigla

punu šaku kamenčića i počela ih bacati po površini vode što je jače i brže mogla. Kad ih je sve potrošila, okrenula se prema Džou, koji je i dalje sedeo na stepenicama i posmatrao je.

„Jednog dana bićemo veći od svega ovog“, viknu ona, snažno raširivši ruke. „Veći i od *Vajta* ili *Sejnsberija*. Veći i od *Arodsa*.“ Nekoliko časaka je stajala nepomično, razgledajući skladišta levo i desno od sebe i pristaništa na suprotnoj obali reke. Na prvi pogled delovala je tako sitno i krhko, nije se razlikovala od bilo kog mršavog devojčurka sa skutima koji su se vukli po mulju. Ali ko bi zadržao pogled na njoj, kao što je Džo učinio, mogao bi primetiti kako iz svakog njenog izraza, iz svake njene kretnje, od toga kako istura bradu do stiskanja ogrubelih radničkih šaka u pesnice, kao da je neko izaziva, izbija snaga njene ambicije.

„Ima da postanemo tako veliki“, nastavi ona, „da će svaki trgovac s reke dubiti na trepavicama samo da nam proda svoju robu. Imaćemo deset radnji u Londonu... ne, dva'es'... i još više u unutrašnjosti. U Lidsu i Liverpulu. U Brajtonu i Bristolu i Birmingemu i...“ Ona stade, iznenada se postidevši, svesna Džoovog pogleda. „Što me tako gledaš?“

„Zato što si ti jedna potpuno ćaknuta cura.“

„E baš nisam!“

„Jesi. Ti si najopasnija curica koju sam ikad sreo. Ti imaš veća muda od mnogi' momaka.“ Džo se ponovo osloni na laktove i odmeri je pogledom. „A možda ti uopšte i nisi cura, možda si ti zapravo prurušeni mladić.“

Fiona se naceri. „Možda i jesam. Možda bi valjalo da dođeš 'vamo i proveriš.“

Džo ustade, a Fiona se okrenu i vragolasto pojuri niz obalu. Snažno škripanje šljunka iza nje govorilo joj je da je i on skočio sa stepeništa i pošao za njom. Ciknula je od zadovoljstva kad ju je zgrabio za ruku.

„Mada očigledno trčiš kô cura.“ Privukao ju je sebi, glumeći kako joj pregleda lice. „A rekô bi i da si dovoljno lepa da budeš cura...“

„*Rekô* bi?“

„Mmm-hmm, al' ne bi se mogô zakleti. Bolje da budem siguran...“

Fiona je osetila kako ju je prstima očešao po obrazu. S najvećom nežnošću joj je podigao bradu i poljubio je u usta, razmaknuvši ih

jezikom. Zatvorila je oči i predala se slasti njegovog poljupca. Znala je da ne bi trebalo to da radi, već da se prvo uda. Otac Digan bi je na ispovesti naterao da izgovori čitav niz Zdravomarija, a tata bi je živu odrao kad bi saznao. Ali – o, kako su mu samo divna usta, a jezik mu je poput baršuna, i kako mu samo koža slatko miriše, onako zagrejana od popodnevnog sunca. Pre no što je bila svesna šta radi, podigla se na vrhove prstiju, obavivši mu ruke oko vrata, i uzvratila mu poljubac. Ništa se nije moglo porediti s osećajem kad priljubi svoje telo uz njegovo i oseti njegove čvrste ruke oko sebe.

Zagrljaj su im prekinuli zvižduci i dobacivanja. Jedna dereglija je izašla iz Vopinškog ulaza, pristupa za obližnje londonske dokove, i plovila je pored njih. Posada je napásala oči.

Rumena kao bulka, Fiona povuče Džoa u lavirint drvenih stubova, gde su se skrivali sve dok dereglija nije prošla. Na crkvenom tornju izbi sat. Dan je odmicao; znala je da je već trebalo da je kod kuće i da majci pomaže u spremanju ručka. A i Džo mora da se vrati na pijacu. Posle oproštajnog poljupca vratili su se do Starog stepeništa. Kad se uspenjala uz stepenice, obula je čarape i nazula čizme saplićući se o suknju.

Pošto se spremila za polazak, bacila je poslednji pogled na reku. Proći će čitava nedelja pre nego što ponovo bude mogla da dođe – sedam dana ustajanja po mraku, sedam dana vucaranja do Bertona i nazad do kuće, gde su je uvek čekale najrazličitije vrste kućnih poslova. Ali nije važno, ništa od toga nije važno; jednog dana će sve ostaviti za sobom. Malo dalje od obale bela pena se skupljala i uvijala po površini vode. Talasi su plesali. Umišlja li ili to odista i reka poi-grava od uzbuđenja zbog nje, zbog njih dvoje?

A zašto i ne bi, zapita se ona uz osmeħ. Ona i Džo imaju jedno drugo. A imaju i dvanaest funti, dva šilinga i jedan san. Koga briga i za Bertona i za turobne ulice Vajtčapela. Za godinu dana imaće čitav svet. Zato što je sve moguće.

„Pedi? Pedi, kol'ko je sati?“ , upita Kejt Finegan svog supruga.

„Hmmm?“ , odvrati on, glave zaronjene u novine.

„Sati, Pedi“, ponovi ona nestrpljivo, jednom rukom stežući ivicu žute zdele za mešanje testa, drugom muteći sadržaj u njoj.

„Kejt, mila, maločas si me pitala isto“, uzdahnu on i zavuče ruku u džep. Iz njega izvuče ulubljen srebrni sat. „Tačno dva.“

Mršteći se, Kejt udari mučkalicom o ivicu zdele, stresajući sa žica komadiće kremastog testa, a zatim je baci u sudoperu. Potom podiže viljušku i bocnu njome jedan od tri ovčija odreska koji su cvrčali na štednjaku. Niz odrezak poteče rečica soka, pršteći na sve strane čim je dotakla vrelo dno tiganja. Pošto je nabola meso na viljušku, prenela ga je na tanjir, koji je stavila u pregradu za zagrevanje pored pećnice, gde se već nalazila činiya sosa od luka. Potom je uzela lanac kobasica, razdvojila ih i stavila u tiganj. Kad su počele da se prže, sela je za sto preko puta muža.

„Pedi“, reče ona, lagano udarajući dlanom o sto. „Pedi.“

On pogleda preko novina u velike zelene oči svoje supruge. „Da, Kejt. Šta, Kejt?“

„Stvarno bi valjalo da pođeš da i' potražiš. Ne mogu da upadaju u kuću kad im se prohte i da te teraju da čekaš na ručak. Još moram da stojim ovde i da mislim kad da počnem da pečem kobasice u testu.“

„Samo što nisu stigli. Počni da i' praviš. Ako se o'lade dok stignu, sami su krivi.“

„Nije samo ručak u pitanju“, priznade ona. „Ne volim što se smucaju unaokolo kad se stalno dešavaju ta ubistva.“

„Ne misliš valjda da vajtčapelski ubica krstari po kraju usred bela dana? I još da napadne jednog onako čvrstog momka kô što je Čarli? Nek mu bog pomogne ako nešto pokuša s njim, jer će posle dva minuta ubica početi da zove u pomoć. A šta tek da kažem za Fionu? Jesi zaboravila kako se proveo onaj siledžija Sid Malon kad je pokušô da je smota u sokačetu? Al' mu je razbila nos. Načisto ga smrskala. A on je dvaput veći od nje.“

„Znam, ali...“

„Pogle, Kejt, ima članak o Benu Tiletu, onom momku iz sindikata što okuplja radnike po skladištima čaja. Čuj ovo...“

Kejt prekorno pogleda muža. Isto bi se tako provela kad bi mu saopštila da im gori krov nad glavom. Šta god pisalo u tim novinama, ona to nije želela da zna. Priče o sindikatu su je brinule, priče o obustavi rada užasavale. Sa ovim što ima jedva je uspevala da pregura nedelju i da prehrani muža, četvoro dece i jednog stanara. Ako počne štrajk, neće imati šta da jedu. A ako to nije dovoljan razlog za brigu, tu je ubica koji se slobodno šetka. Vajtčapel je oduvek bio opasan

kraj zbog toga što su u njemu izmešani živeli ratoborni kokniji, Irci, Poljaci, Rusi, Kinezi i u manjem broju pripadnici drugih naroda. Niko nije bio bogat, a većina žitelja su bili radnici. Uz to su mnogi bili skloni opijanju. Prestupi su predstavljali čestu pojavu, ali su se uglavnom svodili na lopovluk. Ponekad je neki siledžija znao da ubije drugog ili bi neko poginuo u tuči, ali nikome nikad nije padalo na pamet da kolje žene.

Pošto se Pedi vratio novinama, Kejt je ustala, prišla štednjaku i obrnula kobasice, koje su se caklile prekrivene providnom skramom sokova i masti. Podigla je zdelu za mešenje i presula testo u tiganj, pokrivši njime kobasice. Testo zacvrča u dodiru s vrelom masti, a zatim se raširi sve do ivica tiganja, pušeći se i klobučeci. Kejt se osmehnu. Testo je vazdušasto i dobiće lepu mrku boju. Glavna caka je u šolji jakog piva. Pošto je tiganj gurnula u pećnicu, usredsredila se na krompir u loncu. Dok ga je gnječila, začula je lupanje ulaznih vrata i kćerine korake, lake i brze, u hodniku.

„De si mama, 'de si tata“, reče Fiona veselo, spuštajući nedeljnu platu, umanjenu za šest penija, u staru limenku od čaja koja je stajala na otvoru kamina.

„De si, mila“, reče Kejt, podigavši pogled s krompira da je pozdravi.

Pedi progundā pozdrav iza novina.

Fiona zgrabi kecelju s čiviluka pored stražnjih vrata. Dok je iza leđa vezivala vrpce, bacila je pogled na bebu Ajlin, svoju mlađu sestru, koja je spavala u korpi pored ognjišta, a zatim se sagnula do svog četvorogodišnjeg brata Šejmusa, koji je sedeo na tepihu i igrao se rata štipaljka za rublje, i poljubila ga.

„A sad ti mene, Šejmi.“

Mali dečak, riđ i vrlo nestašan, pritisnu usne na njen obraz i glasno, balavo dunu.

„O, Šejmi!“, viknu ona, brišući obraz. „To nije lepo! Ko te to naučio?“

„Čarli!“

„Sad mi je jasno. Šta da ti pomognem, mama?“

„Iseci 'leb. Onda postavi sto, pristavi čaj i daj tati njegov porter.“\*

Fiona se dade na posao. „Šta ima novo, tata?“

\* Crno pivo. (Prim. prev.)

Pedi spusti novine. „Sindikata. Brojevi rastu svakog dana. Još samo malo i pristupiće im i vopinski momci. Pazi šta ti kažem, do kraja godine ima da počne štrajk. Sindikalci će spasti radničku klasu.“

„A kako će im to poći za rukom? Obezbediće nam jedan peni više po satu da možemo lagano da crkavamo od gladi umesto da odma' lepo skončamo?“

„Ne počinji, Fiona...“, opomenu je Kejt.

„Baš imaš fin stav. Mora da ti je Džo Bristou usadio u glavu te ideje protiv sindikata. Svi su ti piljari isti. Mnogo su mi oni nezavisni. Baš i' briga za ostatak nji'ove klase.“

„Ne mora meni Džo da usađuje ideje u glavu, 'fala lepo, imam ja dovoljno svojih'. I nisam ja protiv sindikata. Samo više volim da gledam svoja posla. A taj ko čeka da vlasnici skladišta i fabrika popuste pred zahtevima šačice sindikalnih šljakera, ima dugo da se naćeka.“

Pedi odmahnu glavom. „Treba da nam se pridružiš, da plaćaš članarinu, da ostavljaš deo plate sa strane za opšte dobro. U suprotnom se i sama ponašaš kô jedna od nji'.“

„Pa, ja nisam jedna od nji', tata!“, vatreno reče Fiona. „Ustajem ujutru rano i radim svaki dan, osim nedelje, baš kô i ti. I ja verujem da radnici treba da imaju bolji život. Naravno da verujem. Samo što nisam spremna da dignem sve čet'ri uvis i čekam da mi Ben Tilet to omogući.“

„Fiona, pazi šta pričaš“, prekori je Kejt, proveravajući testo.

„Je l' ti stvarno veruješ, tata, da će Vilijem Berton dopustiti da mu se ljudi ujedine?“, nastavi ona, ne obazirući se. „I sam radiš za njega; znaš kakav je, isto kô i ja. Drži se kô kora za drvo. On 'oće da zadrži zaradu za sebe, a ne da je deli.“

„Ono što ti ne s'vataš, curo, jeste da se negde mora početi“, raspljeno reče Pedi, uspravivši se u stolici. „Ideš na sastanke, trubiš o tome, ubeđuješ sve Bertonove radnike da podrže sindikat – momke na dokovima i cure u fabrikama – pa on onda neće imati drugog izbora do da prihvati zahteve. Da bi ostvario nešto veliko, prvo se moraš zadovoljiti malim poredama. Kô one cure šibicarke kod Brajanta i Meja. One što su se pobunile protiv užasni' uslova za rad i kazni kad pričaju ili idu u klonju. Poredile su posle samo tronedeljne obustave rada. I to šačica slabasnih cura! Snaga je u brojevima, Fiona, pazi šta ti kažem. Sindikalci će spasti dokere i čitavu radničku klasu.“

„Nek i' ne spasavaju“, reče ona. „Bolje ti mene spasi od te priče.“

Pedi lupi pesnicom o sto, od čega mu i žena i kćer poskočiše. „E, sad je dosta!“, zagrme on. „Neću da mi u rođenoj kući neko drži predavanje protiv moje klase.“ Smrknuta lica, zgrabio je novine i ispravio izgužvane strane.

Fiona se pušila, ali nije bila toliko glupa da otvori usta.

„Kad ćeš jednom da se opametiš?“, upita je Kejt.

Fiona slegnu ramenima, kao da je ni najmanje nije briga, i počeo da postavlja noževu i viljušku, ali Kejt se nije dala prevariti. Zнала je da je Fiona pobesnala, ali dosad je trebalo da nauči da svoje mišljenje zadrži za sebe. Pedi uvek tvrdi kako svoju decu ohrabruje da misle svojom glavom, ali kao i ostalim očevima, zapravo mu više odgovara kad njegova deca misle isto kao i on.

Kejt stade upoređivati muža i kćer. Blagi bože, koliko liče jedno na drugo, pomisli ona. Ista kao gar crna kosa, iste plave oči, ista tvrdoglavna brada. I isti veliki snovi kod oboje – to je irska krv u njima, sanjari, to su njih dvoje. On koji uvek mašta o onome što će doći posle sutra, kad na vrbi rodi grožđe i kapitalisti se pokaju zbog lošeg postupanja. A ona cura koja uvek mašta o toj svojoj radnji. Ona nema predstavu koliko će morati da se trudi da je otvori. Čovek ništa ne sme da joj kaže. Ali tako je oduvek s njom. Previše je naduvena.

Kejt je mnogo brinula zbog svoje najstarije kćeri. Fionina usmenost ka postavljenom cilju, njena posvećenost jednoj svrsi, bili su tako snažni, tako otvoreni, da je to bilo zastrašujuće. Kejt zbole srce od iznenadnog naleta osećanja, snažnih i zaštitničkih. Koliko lučkih devojaka uspe da otvori radnju?, pomisli ona. A šta ako je nekako i otvori samo da bi je videla kako propada? To će joj slomiti srce. Još će posle čitav život provesti ogorčena zbog nećeg što otpočetak nije ni smela da poželi.

Kejt je ove brige mnogo puta poverila mužu, ali je Pedi, ponosan na vatrenu prirodu svoje najstarije devojke, uvek tvrdio kako je lepo kad cura ima duha. Šta je tako lepo u tome? Kejt nije bila toliko naivna. Cure s takvim duhom letele su s posla i dobijale šljive na oku od muža. Kakve koristi imaš od duha kad čitav svet samo vreba priliku da ga izbije iz tebe? Ona duboko uzdahnu – ispuštivši jedan dug glasan majčinski uzdisaj. Odgovori na ta pitanja moraće sačekati. Ručak je bio gotov.

„Fiona, 'de ti je brat?“, upita je.

„Dole kod plinare traži grumenje koksa. Rekô je da će da i' proda gospođi Mekalum za ogrev. Ona neće da plaća ugalj.“

„Taj momak zna više načina da zaradi koju paru od Engleske banke. Taj bi pojô govno za jedan novčić“, primeti Pedi.

„Dosta! Ovo je moja kuhinja, a ne đubrište!“, izgrdi ga Kejt. „Fiona, iznesi sos na sto.“

Iz prednjeg dela kuće začu se nekakvo tandrkanje. Vrata se otvoriše i tandrkanje uđe u kuću. Čarli je stigao, vukući svoja drvena kolica.

Mali Šejmi trgnu glavu nagore. „Vajtčapelski ubica!“, veselo povika on.

Kejt se namrgodi. Ona nije odobravalala ovu novu, jezivu sinovljevu igru.

„Da, mali dečace“, začu se iz hodnika avetinjski glas. „Vajtčapelski ubica, vladar noći, došô je da traži nevaljalu decu.“

Glas prasnu u zao smeh, a Šejmi, cičeći od straha i uzbuđenja, juru na svojim punačkim nožicama da nađe mesto za skrivanje.

„Dodi 'vamo, pile!“, prošaputa Fiona, pohitavši prema stolici za ljuljanje ispred kamina. Sela je i raširila suknje. Šejmi joj se zavuču pod skute, zaboravivši da uvuče i noge. Čarli utrapa u kuhinju i dalje se kikoćući kao čudovište. Kad je ugledao majušne čizme kako izviruju ispod sestrine suknje, jedva se obuzdao da ne prasne u smeh i tako pokvari igru.

„Jeste li vi vid'li neke male nevaljale dečake, domaćice?“, upita Čarli majku.

„Prestani s tim“, reče Kejt, pljesnuvši ga. „Nemo' tako da plašiš brata.“

„O, al' on to voli“, prošaputa Čarli, učutkujući je. „O, Šejmiiii“, pozva ga Čarli, mameći ga i nagovarajući, „izađi, izađi!“ Otvorio je kredenac. „Ovde nije.“ Zatim je zavirio pod sudoperu. „Nema ga ni ovde.“ Potom je prišao sestri. „Jesi ti vid'la nekog nevaljalog dečaka?“

„Samo ovog što stoji ispred mene“, odgovori Fiona, gladeći suknje.

„Je l' tako? Je l' to onda tvoje noge izviruju ispod suknje? Za jednu tako veliku debelu kravetinu baš imaš veoma mala stopala. Ček' da malo bolje pogledam... Aha!“

Čarli zgrabi Šejmija za članak i izvuču ga. Šejmi je počeo da ciči, a Čarli ga je golicao sve dok dečak bezmalo nije ostao bez daha.

„Polako, Čarli“, opomenu ga Kejt. „Pusti ga da udahne.“

Čarli malo zastade, na šta ga Šejmi šutnu u nogu da bi ga privoleo da nastavi. Kad više zaista nije mogao da dođe do daha, Čarli je prestao s golicanjem i nežno potapšao dečaka po glavi. Šejmi se zadihano izvali na pod, gledajući brata s potpunim divljenjem. Čarli je predstavljao središte Šejmijevog sveta, bio mu je junak. Dečko ga je obožavao, stalno je išao za njim, pa je čak zahtevao da se odeva isto kao i brat, terajući majku da mu vezuje oko vrata čak i parčence tkanine koje je podražavalo Čarlijevu mašnu – jarkocrvenu vratnu maramu koju su nosile sve naočite dase. Njih su dvojica izgledali gotovo istovetno, budući da su obojica ličili na majku i imali riđu kosu, zelene oči i pegice.

Čarli okači kratak kaput, a zatim iz džepa izvadi punu šaku novčića i spusti ih u konzervu od čaja. „Malo više nego obično, mama. Ove nedelje sam radio prekovremeno.“

„Fala ti, mili. Baš si me obradovô. Pokušavam da uštedim malo novca da tvom tati kupim kratak kaput. Kod Malflina su dobili neke fine, polovne. Stari sam mu toľko puta okrpila da je ostô sam konac i zakrpe.“

Čarli sede za sto, uzme tanko parče hleba i poču da ga proždire. Pedi ga pogleda preko novina, i kad ga vide kako jede, ćušnu ga po glavi. „Sačekaj majku i sestru. I skini kapu za stolom.“

„Fiona, smesti Šejmija za sto, 'oćeš?“, reče Kejt. „De je Rodi? Još spava? Obično ga miris jela razbudi. Čarli, idi i pozovi ga da siđe.“

Čarli ustade od stola i ode do stepeništa. „Strika-Rodiii! Ručak je gotov!“ Niko se nije oglasio. Čarli se trupkajući pope uz stepenice.

Fiona je Šejmiju oprala ruke i posadila ga za sto. Vezala mu je ubrus oko vrata i dala mu komad hleba da ga učutka. Zatim je otišla do kredenca, izvadila šest tanjira i odnela ih do štednjaka. U tri tanjira je sipala po odrezak, pire od krompira i sos. Kejt je iz pećnice izvadila tiganj i rasporedila sadržaj iz njega na ostala tri tanjira, a potom je dodala i ostatak krompira i sosa.

„Kobasice u testu!“, kliknu Šejmi, obradovavši se hrskavoj vazdušastoj korici, gladno brojeći izbočine kobasica koje su provirivale ispod pokrivača od testa kao kakve stidljive žabe.

Ni Fiona ni Kejt nikada nisu ni pomislile da dovedu u pitanje što se u tanjire muškaraca sipaju odresci, a u njihove testo. Kao hraniocima porodice muškarcima je meso bilo potrebno da sačuvaju snagu. Žene

i deca su krajem nedelje mogli da se počaste komadićem slanine ili kobasice, ako bi se nedeljna zarada mogli razvući do tada. Činjenica da se Kejt po čitav dan savijala iznad kazana i cedila gomile mokrog rublja i da je Fiona stajala na nogama i satima neprekidno pakovala čaj nije uzimana u obzir, a i da jeste, ništa se ne bi promenilo. Pedijeve i Čarlijeve nadnice činile su lavovski deo prihoda domaćinstva; od njih je plaćana stanarina, kupovana odeća i nabavljana uglavnom sva hrana. Kejtina i Fionina primanja odlazila su na ugalj i kućne potrepštine, kao što su sjaj za cipele, parafin i šibice. Ako bi se Pedi ili Čarli razboleli i izostali s posla, svi bi trpeli zbog toga. A tako je bilo u svakoj kući i svakoj ulici u Istočnom Londonu – muškarci su dobijali meso, a žene ono što pretekne.

Kejt ponovo začu Čarlijevo trupkanje na stepeništu.

„Nije tu, mama“, reče, vraćajući se za sto. „Rekô bi da noćas nije ni spavô ovde.“

„Baš me čudi“, reče Pedi.

„A sad mu se još i ručak ’ladi“, grizla se Kejt. „Fiona, dodaj mi njegov tanjir, staviću ga u pećnicu. ’De li je? Je l’ on jutros nije bio ovde, Pedi?“

„Nije, al’ on retko kad siđe pre nego što ja odem, pa ga ionako ne bi’ vidô.“

„Valjda je dobro. Valjda mu se ništa nije desilo.“

„Mislim da bi’ već saznali da jeste“, reče Pedi. „Možda se razboleo neko iz smene posle njegove, pa je morô da ga zameni. Znaš ti Rodija, naći će on već put do kuće.“

Rodi O’Mara, podstanar kod Fineganovih, nije bio ni u kakvom srodstvu s porodicom, mada su ga deca oslovljavala sa striko. Rodi je odrastao s Pedijem i Pedijevim mlađim bratom Majklom u Dublinu, i zajedno s njima se preselio prvo u Liverpool pa u London, gde se s Pedijem nastanio u Vajtčapelu, dok je Majkl nastavio za Njujork. Decu Fineganovih znao je otkad su se rodila – sve ih je cupkao na kolenu, spasavao od nasilnika i besnih pasa, a noću ih ispred vatre zabavljao strašnim pričama. Kako im je Rodi bio bliži od rođenog strica, koga nikad nisu ni upoznala, deca su ga obožavala.

Kejt zgotovi čaj i sede za sto. Pedi je izgovorio molitvu i porodica je počela da jede. Kejt je s osmehom posmatrala svoje potomke. Bili su tihi samo dok jedu. Možda će odista sada imati dva minuta mira. Čarli je kidao svoj ručak. Njegov stomak je teško bilo napuniti. Iako

nije spadao u visoke momke, bio je krupan za svojih šesnaest godina. Širokih ramena, onako razvijen i borben, ličio je na bulterijere koje su neki susedi gajili.

„Je l’ ostalo još krompira, mama?“, upita je on.

„Na štednjaku.“

Čarli ustade i natrpa još krompira na tanjir. U tom času se otvoriše ulazna vrata.

„Rodi, ’esi to ti?“, doviknu Kejt. „Čarli, iznesi stricu tanjir...“

Reći joj zamreše kad se Rodi pojavi na vratima. Fiona, Pedi, pa čak i Šejmi, prestadoše da jedu i pogledaše ga.

„Hristel“, uzviknu Pedi. „Šta ti se, do vraga, dogodilo?“

Rodi O’Mara nije odgovarao. Lice mu je bilo pepeljasto. U ruci je držao svoj policijski šlem. Kaput mu je bio otkopčan, a prednjica umazana tamnocrvenim mrljama.

„Rodi, momče... kaži nešto“, reče Pedi.

„Još jedno ubistvo“, konačno procedi Rodi. „Baks Rou. Žena po imenu Poli Nikols.“

„Hriste“, reče Pedi. Kejt uzdahnu od čuda. Fiona i Čarli su razrogačili oči.

„Još je bila topla. Ne mož’te da zamislite šta joj je uradio. Krvi je bilo na sve strane. Na sve strane. Neki čovek što je u zoru krenô na posô pronašô je telo. Vidô sam sam ga kako juri niz ulicu i viče. Čitav je kraj digô na noge. Vratio sam se s njim i zatekô je tamo. Zaklanu. Utroba joj rasporena kô u klanici. Na licu mesta sam ispovraćô večeru. U međuvremenu je počelo da se razdanjuje i ljudi počеше da se okupljaju. Ja pošaljem čoveka u stanicu po pomoć i kad su stigli, gotovo sam morô da sprečavam pobunu.“ Rodi zastade, prevukavši ruku preko iznurenog lica. „Nisam smeo da pomeram telo dok nisu došli detektivi zaduženi za taj slučaj. I islednik. Kad su završili, morali smo da dovučemo gotovo čitavo odeljenje da zadržimo ljude na odstojanju. Kako su se samo razjarili. Još jedna ubijena žena. Taj momak lagano steže obruč oko nas.“

„I novine tako misle“, reče Pedi. „A što su ti oni pravdoljubivi. Samo trtljaju o tome kako beda i poročnost sirotinje rađaju bezočnost. Ta prokleta piskarala nikad pre nisu obraćala pažnju na Istočni London. Valjda im treba da se jedan ludak otrgne s lanca pa da viša klasa malko obrati pažnju na Vajtčapel. A i pričaju o nama samo zato

što bi 'teli da nas ograde i da našeg čo'eka zadrže unutra kako ne bi zalutô na zapad da smeta otmenom svetu.“

„Neka se ne brinu za to“, reče Rodi. „Taj tip se drži svog obrasca. Uvek napada isti soj žena – pijane i rastrojene. I drži se Vajtčapela, koji poznaje kô svoj dlan. Kreće se kô neka utvara. Dogodi se surovo ubistvo, a niko ništa nije ni vidô ni čuo.“ Pošto je počutao nekoliko časaka, on dodade: „Nikad neću zaboraviti kako je izgledala.“

„Rodi, mili“, reče Kejt nežno, „pojedi nešto. Potrebno ti je da uneseš malo hrane.“

„Mislim da ne bi' mogô ništa da okusim. Uopšte ne osećam glad.“

„Bogme, baš strašno“, reče Fiona, stresavši se. „Baks Rou nije mnogo daleko od nas. Kad pomisliš na to, u'vati te neka jeza.“

Čarli frknu. „Šta tebe briga? On napada samo kurve.“

„Prestani, Čarli“, razdraženo reče Kejt. Prvo krv i utroba na trpezi. Sad još i kurve.

„Gospode, al' sam umoran“, reče Rodi. „Čini mi se da bi' mogô prespavati čitavu nedelju, al' večeras moram da prisustvujem ispiti vanju.“

„Idi gore da se odmoriš“, reče Pedi.

„Aha, mislim da 'ocu. Sačuvaj mi ručak, je l' može, Kejt?“

Kejt reče da može. Rodi smače naramenice i skide potkošulju, na brzinu se ispljuska vodom, a zatim se pope na sprat.

„Jadni strika Rodi“, reče Fiona. „Mora da se potpuno odsekô. Ko zna kol'ko će mu godina biti potrebno da to zaboravi.“

„I meni bi trebalo. Ne mogu da podnesem krv. Odma' bi' se onesvestio pored nje“, reče Pedi.

Nadam se da će ga uhvatiti, ko god bio, pre nego što udesi još nekog, pomisli Kejt. Bacila je pogled niz hodnik prema vratima. On je sad negde napolju. Možda spava, ili jede u nekom pabu, kao običan čovek. Možda radi u luci. Možda živi u susednoj ulici. Možda noću prolazi pored naše kuće. I mada se zagrejala od kuvanja, ona se najedanput strese. „Upravo ti je neko prešô preko groba“, imala je običaj da kaže njena majka kad se to dogodi.

„Pitam se je l' taj ubica...“, poče Čarli.

„Za ime boga, dosta je bilo!“, prasnu ona. „Završite sad ručak koji sam vam skувала.“

„Kejt, šta je bilo?“, upita je Pedi. „Bleda si kô da si vid'la duha.“

„Ništa. Samo želim... da to čudovište nestane. Volela bi' da ga u'vate.“

„Ne brini, mila. Nema tog ubice koji bi smeo da priđe tebi ili bilo kome iz naše porodice“, Pedi umiri suprugu uzevši je za ruku. „Dokle god vas ja čuvam, je l' tako?“

Kejt se na silu osmehnu. Bezbedni smo, reče ona sebi, svi smo bezbedni. U sigurnoj smo kući, s jakim bravama. Bila je uverena da su jake, zato što je Pedija naterala da ih proveri. Njena su deca noću imala miran san kad su gore spavali njihov otac i Rodi. Nijedan bezočnik neće pokušati da im nanese zlo. Ali ipak, Fiona je u pravu. Od pomisli na njega hvatala ju je neka jeza. I ledila joj se krv u žilama.

„Jabuke! Odlične jabuke! Čet'ri za peni, od nji' nema bolji' u Londonu!“

„Vaganji, sveži vaganji, još su živi!“

„Ko 'oće da kupi moje haringe? Još skaču! Još dišu!“

Isto je bilo svake subote uveče; Fiona je uvek mogla da razazna zvuke tržnice i pre nego što bi je videla. Još na razdaljini od dve ulice do ušiju su joj dopirali uzvici prodavaca. Prelivajući se preko tezgi i ručnih kolica, odjekivali su i prenosili se preko krovova, niz ulične prolaze, iza čoškova, mameći kupce.

„Dame, ovde imate najbolji peršun! Kupite moj fini peršuuun!“

„Pomorrerrrandže, dve za peni! Kupite moje sočne pomorandže!“

U pozadini pijačne muzike sve se jače čuo jedan nov, neusklađen ton, ton koji je večernjim kupcima ubrzavao korake i nagonio ih da s nestrpljenjem žure da se nađu u svojim domovima ispred vatrice, s rezom na vratima. „Još jedno užasno ubistvo!“, vikao je odrpani prodavac novina. „Samo u *Klarionu*. U njemu ćete naći sve vesti! Crteži prizora s mesta zločina, krv na sve strane! Kupite *Klarion*!“

Kad su skrenuli na Brik lejn, u Fioni poče da raste uzbuđenje. Pred njom se protegla pijaca, sva osvetljena. Bila je to razdragana, bučna, zavodljiva pojava. Jedno ogromno, glasno, uvek drugačije postojanje, u koje je Fiona mogla zakoračiti i čiji je deo mogla postati. Ona povuče majku za ruku.

„Prestani, Fiona. Ne mogu brže“, reče Kejt, pregledajući spisak za kupovinu.

Kokni glasovi, drski i neotesani, nastavili su svoje snažno dovikivanje. Razmećući se i kočopereći, poput petlova za borbu, prodavci su čikali mušterije da pronađu manu njihovoj robi i izazivali druge prodavce da ih nadmaše cenama – služeći se istočnolondonskom smicalicom da se od nevolje brane tako što će je izazivati. „Bajate pastrmke?“ Fiona je čula kako jedan piljar više na kupca kome je bila sumnjiva njegova riba. „Ove su ti pastrmke sveže kô duša. 'O's da vi'š šta ti je bajata pastrmka? Pa pogle' u ogledalo!“

Fiona je ugledala prodavca ribe iza poslužavnika na kojima su ležali izuvijani vaganji, sitne plave školjke, debele haringe i košare sa ostrigama – od kojih je nekoliko uzoraka svetlucalo na rastvorenoj polovini ljuske. Pored tezge s ribom nalazila se mesareva tezga – sa ivicama ukrašenim tamnocrvenim i belim krep-papirom i daskama prekrivenim urednim nizovima punačkih odrezaka, zdepastih kobasica i jezivo masnih svinjskih glava.

Mnoštvo piljara – oni slavoljubiviji, s ručnim kolicima, hvalili su piramide pažljivo naslaganog voća: sjajne jabuke, mirisne kruške, jarke pomorandže i limunove, krupne šljive i grožđe. A ispred njih su stajale korpe sa cvetovima karfiola, glavicama prokula, crvenog kupusa za kiselenje, repom, lukom i crvenim i belim krompirom.

Prizor su obasjavali treperava svetlost plinskih svetiljki, plamenovi petrolejki, pa čak i komadići sveća zaglavljani među repom. A tek mirisi! Fiona se ukopa na mestu, zatvori oči i udahnu. Slankast miris okeana – školjke potopljene u sirće. Miomiris začina – uštupci od jabuka posuti šećerom u prahu sa cimetom. Pržene kobasice, krompir pečen u ljusci, topli medenjaci s đumbirom. Stomak joj zakrča.

Ona otvori oči. Njena majka se probijala prema mesarevoj tezgi. Dok ju je posmatrala kako napreduje kroz svetinu, imala je utisak da se čitav Ist End sjatio na pijacu – bilo je tu i poznatih i nepoznatih lica. Ozbiljni, pobožni Jevreji vraćali su se s bogoslužnja; mornari su kupovali jegulje u želeu ili toplu supu od graška; radnici svih zanimanja, u čistim košuljama i sveže obrijani, dokoličarili su na vratima pabova, a poneki je pod miškom držao živahnog terijera.

A svuda oko njih se nebrojeno mnoštvo žena, svih uzrasta i opisa, guralo dok su birale, cenkale se i kupovale robu. Neke su išle u pratnji muževa, koji su nosili korpe i pušili lule. Druge su vodile čopore dece, koja su im urlala u naručju, vukla ih za skute i kamčila kolače, bombone ili vruće pogačice. Deca koknija su vikala *mam*, irska deca

*mum*. Deca Italijana, Poljaka i Rusa zvala su mame, ali su zato sve molbe bile iste – tražili su se poneki lep slatkiš, obojena lizalica, sjajna oblada. A izmučene majke, s jedva dovoljno novca da obezbede hranu za čitavu nedelju, kupovale su kolače s glazurom, koje su delile na tri dela samo da bi njihova deca mogla probati nešto ukusno.

Fiona se osvrnu za majkom i ugleda je kod mesara. „Pečena govedina za sutra, je l' da, gospođo Finegan?“, začu prodavca kako pita kad im se pridružila.

„Ne ove nedelje, gospodine Morisone. Još mi nije umrô bogati ujka. Al' trebaće mi jedno parče prsa. Od negde kilo i po. Pet centi za pola kile je moja gornja granica.“

„Mmmm...“, čovek stisnu usta i namršti se. „Večeras su mi svi komadi krupniji... Al' evo šta mog' da uradim, mila...“, on napravi dramsku stanku, nagnuvši se napred, oslonjen na šake s rastvorenim prstima. „...Mogô bi' da ti dam dve i po kile po vrlo povoljnoj ceni.“

„Sigurna sam da će mi to biti preskupo.“

„Gluposti, maće“, reče, zaverenički snizivši glas. „V'iš, što je veći komad to manje naplaćujem po kilogramu. To ti je smisô uštede kad kupuješ na veliko. Platiš više za sve zato što je veće, al' u stvari platiš manje...“

Dok su joj majka i kasapin bili zauzeti cenkanjem, Fiona je potražila Džoa po ulici. Spazila ga je pet ručnih kolica dalje, kako oglašava svoju robu. I mada veće više nije bilo toplo, okovratnik mu je bio raskopčan, rukavi podvrnuti, a obrazi rumeni. Pre gotovo godinu dana, na Džoovo navaljivanje, gospodin Bristou je prepustio sinu veći deo razmene s mušterijama umesto da ga drži iza tezge. I pametno je postupio, jer je Džo imao prirodan dar. Svake nedelje je sam samcijat prodavao stotine kilograma poljoprivrednih proizvoda – više nego što bilo koji trgovački pomoćnik u nekoj od otmenih prodavnica s Vest Enda proda za čitav mesec. I još je to činio lišen prednosti koje bi imao da je iza njega stajalo ime poznatog dućana ili lepo uređen izlog, reklamni plakat, oglas ili štogod slično. U tome je uspevao samo zahvaljujući svom sirovom daru.

Fiona je uzdrhtala od uzbuđenja dok ga je posmatrala šta radi i kako iz gomile mami kupca za kupcem. Kako damama hvata poglede. Peca ih. Neprekidno se šalio i smejavao – ne prestajući da blebeće, stalno je raspaljivao zanimanje mušterija. Niko nije igrao bolje od Džoa.



Drške je umeo da obrlati i zasmije, za nepoverljive je znao kako da uozbilji glas i da zvuči iskreno, ako se neka žena namršti na njegovu robu, pretvarao se da je iznenađen i glumio je povređenost, čekajući je da pronade bolju vezu šargarepa, lepši luk, bilo gde u Londonu. Kao pravi zabavljač umeo je da preseče pomorandžu i u luku joj iscedi sok na drugu stranu kaldrme. Fiona je videla kako privlači pažnju kupaca udaljenih i po tri-četiri koraka. A onda je žustro razvijao list novina, ubacivao u njih „ne dve, ni tri, već čet'ri velike i lepe pomorandže, i to sve za dva penija“, zamotavao ih i uz naklon uručivao kupcu.

Naravno, u poslu mu nisu odmagale ni njegove prelepe nebeskoplave oči, a ni osmeh, pomisli Fiona. Kao ni bujne tamnoplave kovrdže vezane u rep koji mu se rasipao ispod kape. Fionu obli talas toplog uzbudjenja, zarumenevši joj obraze. Zнала je ona da bi misli valjalo da joj budu čiste, kao što su je opatice opominjale, ali to joj je sve teže polazilo za rukom. Kroz razdrljen okovratnik, ispod crvene marame, nazirao mu se trougao kože. Zamislila je kako ga tu dodiruje, kako prislanja usne. Džoova je koža sigurno toplja i divno miriše. Obožavala je njegov miris – na svež zeleniš kojim se bavio po čitav dan. Na njegovog konja. Na istočnolondonski vazduh, s tragovima dima od uglja i mirisa reke.

Jednom joj je zavukao ruku pod bluzu. U mraku, iza pivnice *Crni orao*. Poljubio ju je u usta, grlo, udubljenje na vratu pre nego što joj je raskopčao bluzu i kamisol, a zatim čušnuo ruku unutra. Imala je utisak da će se rastopiti pod vrelinom njegovog dodira, ali i od vreline sopstvene želje. Odmakla se od njega, ne zbog stida ili finoće, već iz straha da će zaželeći još, a ne znajući kuda bi je ta želja mogla odvesti. Zнала je da muškarac i žena zajedno nešto rade, nešto što nije bilo dozvoljeno pre braka.

Niko joj nikad nije pričao o tome – ono malo znanja što je imala pokupila je s ulice. Čula je susede kako pričaju o parenju svojih pasa, čula je grube šale momaka, a sa svojim prijateljicama prisluškiivala je razgovore njihovih majki i sestara. Neke su odlazak u krevet s muškarcem opisivale sa strpljivim stavom paćenice, druge su se kikotale i smejale, govoreći da im nikad nije dosta.

Džo je iznenada opazi i dobaci joj osmeh. Fiona je porumenela, uverena da je pogodio o čemu razmišlja.

„Hajde, Fi“, pozva je majka. „Ostalo mi je još da kupim povrće...“ Kejt se uputi na drugu stranu ulice do Bristouovih, pa Fiona krenu za njom.

„Zdravo, mila“, Fiona ču Džoovu majku kako kaže njenoj. Rouz Bristou i Kejt Finegan odrasle su zajedno u Vajtčapelu, u istoj sumornoj slepoj uličici u blizini Ulice Tili, a sad su živele nekoliko kuća udaljene jedna od druge u Ulici Montagu. Iz maminih priča Fiona je znala da su njih dve još kao devojke bile nerazdvojne i uvek su se kikotale i došaptavale, pa čak i sada, kao udate žene, lako su se prepuštale starom načinu ponašanja.

„Prepado' se da te možda ubica sredio“, Rouz reče Kejt. Bila je to oniža žena, zaobljena poput punjene patke, sa istim onim prostodusnim osmehom i veselim plavim očima kakve je imao i njen sin. „Izgleda da je ove nedelje odlučio da radi prekovremeno. 'De si, Fiona!“

„De ste, gospođo Bristou“, odgovori Fiona, ne skidajući oka s Džoa.

„O, Rouz!“, reče Kejt. „Nemo' ni da se šališ s tim! Strašno je! Samo molim boga da ga u'vate. Poživčanim i kad na pijacu treba da dođem. A opet, moramo nešto da jedemo, je l' tako? Uzeću kilo i po krompira i kilogram graška. Kol'ko su ti jabuke, mila?“

Džo pruži ocu brokoli koji je držao u ruci. Prišao je Fioni, skinuo kapu i otro rukavom čelo. „Bog te, al' noćas imamo posla, Fi. Ne stižemo da prodamo robu! Ostali smo bez jabuka pre zatvaranja. Rek'o sam tati da treba da kupimo još...“

„...al' te nije posluš'o“, završi Fiona, saosećajno mu stegnuvši ruku. Bila je to poznata pritužba. Džo je neprekidno navaljivao na svog oca da prošire posao, a gospodin Bristou se neprekidno tome opirao. Zнала je koliko se Džo jedi zato što otac nikad neće da ga posluš'a. „Dvan'es' i dva...“, reče mu ona, koristeći njihovu tajnu šifru – trenutni iznos novca u konzervi kakaoa – da ga razveseli, „...samo pomisli na to.“

„Oću“, reče on, osmehnuvši joj se. „A posle večeras će biti i više. Ovol'ki krkljanac će mi sigurno doneti koju paru preko. Jedva uspevam da udahnem.“ Poglednuo je svog oca i mlađeg brata Džima, opkoljene mušterijama. „Valjalo bi da se vratim. Vidimo se sutra posle ručka. 'Oćeš biti tu?“

„O, pa ne znam“, neozbiljno reče Fiona. „Zavisi 'oće li mi svratiti neki od mojih udvarača.“

Džo prevrnu očima. „O, aha. Misliš na onog što prodaje meso za mačke“, reče, misleći na koščatog starca koji je dve tezge dalje prodavao iznutrice kao hranu za domaće životinje. „I l' to beše onaj prodavac starudije?“

„Uvek bi' pre izabrala prodavca starudije nego jednog piljara lezi-  
lebovića“, reče Fiona, gurkajući vrhom svoje čizme Džooovu.

„O, ja ću uzeti piljara!“, zacvrkuta jedan devojački glas.

Fiona okrenu glavu, prigušivši uzdah. Bila je to Mili Piterson. Mili, razmažena, ohola, puna sebe. Sva tako plava, jedra, vesela i lepa. Prokleta mala kučka. Milin otac Tomi je bio jedan od najvećih trgovaca poljoprivrednim proizvodima u Londonu, s veletrgovinskim preduzećima i u Ist Endu i u Kovent Gardenu. Čovek koji se obogatio bez ičije pomoći, na početku je imao samo jedna ručna kolica i sopstvenu veštinu, ali je zahvaljujući teškom radu i trunu sreće stigao do vrha. U poređenju s drugim poslovnim ljudima, od njega nije bilo lukavijeg. I mada u poslu preko guše, na ulici je provodio svaki trenutak koji je mogao kako bi obaveštenja prikupio iz prve ruke, posmatrajući svoje kupce i njihove kupce.

Tomi je odrastao u Vajtčapelu. Kao sveže oženjen nastanio se u Ulici Čiksend, samo ulicu dalje od Ulice Montagju. Mili se kao mala igrala s Fionom, Džoom i ostalom decom iz susedstva. No, čim je počeo bolje da zarađuje, Piterson se s porodicom preselio u lepši kraj – izgledni Pimliko. Ubrzo nakon preseljenja Tomijeva supruga je drugi put zatrudnela. Umrla je na porođaju zajedno s detetom. Tomi je bio skrhan. Kako mu je samo Mili ostala, smisao svog postojanja preusmerio je na nju. Zaspao ju je ljubavlju i poklonima, pokušavajući da joj nadoknadi gubitak majke. Sve što je Mili poželela, Mili je i dobijala. A još kad je bila devojčica, Mili je poželela Džoa. I mada joj Džo nije uzvraćao osećanja, Mili se nije predavala, odlučna da dobije ono što hoće. A to joj je obično polazilo za rukom.

Fiona Finegan i Mili Piterson nisu mogle da smisle jedna drugu, i da je smela, Fiona bi joj na licu mesta rekla kuda da se nosi. Ali stajale su kraj tezge Bristouovih, a oni su uglavnom svu robu nabavljali kod Milinog oca, što je značilo da nabavna cena u velikoj meri zavisi od dobrih odnosa s njim. Fiona je bila svesna da se mora pristojno ponašati, pa je obuzdala jezik. Ili je barem rešila da se potruđi.

„Gde si, Džo“, reče Mili, slatko mu se osmehnuvši. „Gde si, Fiona“, reče, uljudno klimnuvši glavom. „Još si u Ulici Montagju, je li?“

„Ne, Mili“, odgovori Fiona, bezizražajnog lica. „Baš smo uzeli kuću na Vest Endu. Slatka je kô šećer. Zove se Bakingemska palata. Jes' da tata svakog jutra mora mnogo da šipči do dokova, al' je susedstvo neuporedivo finije.“

Milin osmeh postade kiseo. „Je l' se ti to meni podsmevaš?“

„Ne znam odakle ti ta...“

„Pa, Mili“, Džo prekide Fionu, prostrelivši je pogledom, „otkud ti ovde?“

„Pošla sam u šetnju s ocem. Hteo je da vidi šta ima i šta se radi. Znaš ti njega, uvek na oku drži glavni zgoditak.“

Izašla u šetnju, malo sutra, zajedljivo pomisli Fiona. Nije se ona tek tako pojavila ovde.

Sve oči, uključujući i Džoove, bile su prikovane za Mili. Izgledala je očaravajuće u suknji boje mahovine i odgovarajućem kaputiću, tesno ukrojenom da bi se što bolje istakli njen uzan struk i bujne grudi. Nijedna žena iz Vajtčapela nije imala takvu odeću, a pogotovo je nije oblačila za pijacu. Zlatne kovrdže je skupila pod odgovarajuću kapicu. Biserne naušnice slagale su joj se s čipkom nabranom oko vrata i rukavicama od jareće kože u boji slonovače koje su joj štitile nežne ruke.

Dok je posmatrala Mili, Fionu je bolno presekla svest o jednostavnosti sopstvene vunene suknje, bele pamučne bluze i sivog pletenog šala prebačenog preko ramenâ. Smesta je potisnula to osećanje; neće ona dopustiti sebi da se zbog nekog kao što je Mili Piterson oseća manje vrednom.

„Je l' to znači da je doš'o da traži nove kupce?“, upita Džo, šetajući pogledom, poput bar desetine drugih očiju, od Milinog lica do njenih grudi.

„Nekolicinu. Ali ne traži samo kupce. On voli da dolazi na pijacu da bi pronašao nove talente. Uvek traži momke koji obećavaju. Sigurna sam da bi ga ti očarao“, reče ona, spustivši mu ruku na podlakticu.

U Fioni se od ljubomore uzburka bes. Nek se nose dobri odnosi; Mili Piterson je upravo prešla granicu. „Da nisi bolesna, Mili?“

„Bolesna?“, ponovi Mili, pogledavši je kao da je obično smeće. „Ne, dobro se osećam.“

„Stvarno? Učinilo mi se da 'oćeš da se onesvestiš kako si se obesila o Džoa. Džo, što ne doneseš neki sanduk da Mili sedne?“

„Nema potrebe, hvala“, prasnu Mili. Potom skloni ruku s Džoove miške.

„Ako tako kažeš. Ne bi valjalo da se skljošaš. Možda te steže kaputić.“

„Ti, kravo jedna!“ kriknu Mili, dok su joj obrazi crveneli.

„Bolje krava nego kučka.“

„Dame, nije lepo tako se ponašati. Nećemo valjda da pravimo gužvu na pijaci, je l' važi?“ našali se Džo, pokušavajući da umiri devojke koje su se gledale kao dve nakostrešene mačke spremne da skoče jedna na drugu.

„Ne, nećemo“, frknu Mili. „Tako se ponašaju uličari. I mangupi.“

„Vodi računa koga zoveš uličarem. I ti si došla s te ulice, Mili“, strogo i tiho reče Fiona. „Možda s' ti to zaboravila, ali drugi nisu.“

Namirisavši poraz, Mili promeni taktiku. „Bolje da pođem. Jasno je da ovde nisam poželjna.“

„Ne, Mili“, trapavo reče Džo. „Fiona nije ozbiljno mislila.“

„Mislila sam.“

„Nema veze“, reče Mili tužno, uperivši svoje velike kestenjaste oči u Džoa. „Ionako moram da potražim oca. Svratiću do tebe. Nadam se da ćeš biti u boljem društvu. Zdravo.“

„Zdravo, Mili“, reče Džo. „Pozdravi tatu.“

Čim se Mili dovoljno udaljila, Džo se okrenu prema Fioni. „Jesi morala tako da se ponašaš? Jesi morala da izvredaš kćerku Tomija Pitersona?“

„Sama je kriva. Misli da može da te kupi očevim novcem. Kô da si vreća pomorandži.“

„I sama znaš da je to glupost.“

Fiona šutnu nogom zemlju.

„Bolje bi bilo da naučiš da se obuzdavaš. 'Očeš tako da se ponašaš i kad budemo imali našu radnju? Da puštaš da ti te tvoje bubice uprskaju dobar posô?“

Džoove reči pogodiše Fionu. Bio je u pravu. Odista se glupo ponela.

„Džo! Je l' mož' da nam pomogneš?“ viknu gospodin Bristou.

„Odma', tata!“, doviknu Džo. „Moram da idem, Fi. Potrudi se da završiš kupovinu a da se ne uvališ u još neku nevolju, važi? I nemoj da si tako ljubomorna.“

„Ko je ljubomorana? Nisam ja ljubomorna, već... Samo, ona je nepodnošljiva, i to je sve.“

„Ti si ljubomorna, a nemaš nijednog povoda za to“, reče on, vraćajući se svom poslu.

„Nisam ljubomorna!“, povika Fiona, lupivši nogom. Pogledom je ispratila Džoa, koji se vratio na svoje mesto ispred ručnih kolica.

„Ljubomorna“, puhnu ona. „Što bi' bila ljubomorna? Ona ima samo lepu odeću, nakit, i velike sike i lepo lice i sav novac na svetu.“

Zašto bi se ona, za ime boga, dopadala Džou, kad Mili može da mu ponudi mnogo više? Mili bi sa svojim velikim uticajnim ocem i njegovim velikim uticajnim novcem za tili čas Džou mogla otvoriti radnju. Ma deset radnji. Džo će verovatno vrlo brzo dići ruke od svega – od njihovih zamisli, radnje, svega – da bi se sprijateljio s Mili. Pogotovo pošto se ona tako ružno ponela prema njoj i naljutila ga. Pa neka mu bude. Neće nju niko šutirati kao džak trulog krompira. Ima ona da ga preduhitri. Ima da mu kaže da joj se više dopada Džimi Šej, krčmarev sin. Oči je zapekoše od suza. Taman kad su zapretila da će početi da se slivaju, majka joj priđe s leđa.

„Jesam li to maločas vid'la Mili Piterson?“, upita Kejt, proučavajući lice svoje kćeri.

„Aha“, utučeno reče Fiona.

„Gospode, što ta voli da se pravi važna, je l' da? Ona ti je od onih cura što nosom paraju oblake.“

Fiona se malčice razvedri. „Misliš, mama?“

„Nego šta. Ajde, požuri, 'oću da krenem kući...“ Dok se glas njene majke polako gubio kako se kretala ka sledećoj tezgi, Fiona je čula Džoa kako opet glasom nadjačava žamor čim se vratio brbljanju s mušterijama. Zvučao je veselije nego ikad. Fiona se okrenu da ga pogleda.

On joj se osmehnu i, mada je stajala u mraku, Fiona oseti da ju je ponovo obasjalo sunce. „Za ovako izvanredan kupus...“, čula ga je, „obično uzimam tri penija kad imam primerak ovakve sorte, ali večeras ću ga pokloniti! Tako je, poklanjam ga najlepšoj devojci na pijaci. A to je ona!“ Džo joj dobaci glavicu kupusa. Fiona je uhvati. „Ah, dame“, uzdahnu on, odmahujući glavom. „Šta da kažem? Ukrala mi je kupus, ukrala mi je srce, al' ako neće i mene da uzme, ja ću onda uzeti tebe, draga moja“, reče on, namignuvši mušteriji koja je imala blizu sedamdeset godina i vilicu gotovo bez ijednog zuba.

„I ja ću tebe d' uzmem, momče“, doviknu mu starica. „Al' slobodno zadrži taj kupus, ja bi' radije tvoj krastavac!“ Dok su se žene okupljene oko tezge Bristouovih bezobrazno kikotaše, Džoova majka i otac su ponovo pali na nos zamotavajući robu.

Najlepša devojka na pijaci! Fiona je cvetala. Kako je mogla da bude tako glupa da bude ljubomorna na Mili. Džo je njen i samo njen. Ona

mu mahnu rukom na rastanku i pojuri da stigne majku. Opet je bila srećna i sigurna u sebe. Fionina osećanja su se uzburkala, a onda raspršila poput morske pene da bi već bila zaboravljena.

Ali sreća bi joj sigurno bila kratkog veka da se zadržala još samo koji časak kraj tezge Bristouovih. Jer, čim je Fiona otišla za majkom, Mili se vratila, vukući oca za ruku. Cimnula ga je za rukav i pokazala mu Džoa, kao da u izlogu pokazuje nešto što bi želela da ima. Ali Tomiju Pitersonu niko nije morao da skreće pažnju na Džoa. Njegovo oštro oko već ga je zapazilo i s odobravanjem je pratio brzinu kojom je Džo prodavao robu. Prvi put te večeri Tomi se osmehnu. Kako je samo njegova kći bila u pravu: taj momak odista obećava.

## Drugo poglavlje

**P**et prokletih penija na sat, a rintamo do iznemoglosti“, reče Pedi Finegan, tresnuvši čašom o šank. „Prekovremeni rad se ne plaća. A sad nam đubre još ne dâ ni naš dodatak.“

„Prokleti Berton nema prava na to“, reče Šejn Paterson, radnik koji je radio s Pedijem. „Karan je rekô da ćemo dobiti dodatak ako istovarimo brod do pet po podne. Mi smo završili u čet’ri. Onda on kaže da neće da nas plati!“

„Nema prava to da radi“, reče Met Vilijems, još jedan radnik.

„Al’ uradio je“, reče Pedi, prisativši se besa, povika i psovki kad im je nadzornik rekao da im dodatak – višak novca koji im je sledovao kad brzo istovare teret – neće biti isplaćen.

Vrata paba se otvoriše. Sve oči se prikovaše za njih. *Lav* je večeras bio opasno mesto za izlazak. Ben Tilet, vođa sindikata, trebalo je da održi govor, i svako ko je bio u krčmi svojim je prisustvom ugrožavao ostanak na radnom mestu. Pridošlica je bio Dejvi O’Nil, još jedan lučki radnik iz *Oliversa*. Pedi se iznenadi što ga vidi. Dejvi je jasno stavio do znanja da sa sindikatom ne želi da ima nikakve veze. Iako mlad, već je imao troje dece. Borio se kako zna i ume da ih prehrani i zato ga je užasavala mogućnost da ostane bez posla.

„Hej, Dejvi, momče!“, viknu Pedi, pozivajući ga rukom da im pride.

Dejvi, mršav muškarac pepeljaste kose i unezverenih očiju, pozdravi sve prisutne.

„Jednu kriglu za mene, Megi, i jednu za mog pajtosa“, pozva Pedi konobaricu, gurnuvši čoveka koji mu je sedeo s desne strane i oborivši mu kriglu. Izvinio mu se za prosuto pivo i ponudio da plati drugo, ali čovek je odmahnuo glavom. „Nema veze“, reče.

Pivo je stiglo, gusto i penušavo, i konobarica je s gomile novčića na šanku uzela koliko joj sleduje. Dejvi se pobuni, ali Pedi odmahnu rukom. „Otkud ti ovde?“, upita ga. „Mislio sam da bežiš od nas kô đavo od krsta.“

„I jesam, do danas. Dok nas Karan nije opljačkô“, odgovori Dejvi. „Teo sam da dođem i da čujem šta Tilet ima da kaže. Ne kažem da ću da se učlanim, al’ oću da ga saslušam. Ne znaš više ni kome da veruješ. Sindikat kaže da ćemo dobiti šes’ penija na sat, a Berton ’oće da nas šutne s posla ako stupimo u sindikat. Ako izgubim posô, ja sam ugasio. Lizi, moja najmlađa, ponovo se razbolela. Slaba joj pluća. Ja nemam para za lek. Moja žena se trudi kol’ko može i stavlja joj te obloge od kaše, al’ nije dovoljno, siroto stvorenjce ne prestaje da plaće...“ Dejvi prestade da priča; vilica mu se trzala.

„Ne moraš ništa da objašnjavaš, momče. Svi smo u istom sosu“, reče Pedi.

„Aha“, reče Met. „I to sosu koji se krčka. Čuo si Karana u pauzi za ručak.“

Pedi se priseti predavanja koje im je tog dana održao nadzornik. „Mislite na svoje porodice, momci. Razmislite u kakvu opasnost srljate“, rekao im je.

„Samo o njima i razmišljamo“, odvratio je tad Pedi. „Nikud neće-mo stići ako ne zauzmemo stav. Znamo da Berton pregovara s bankama, Karane. Da skuplja novac da unapredi *Berton čaj*. Kaži ti njemu lepo da smo mu mi *Berton čaj*, i da ako ’oće da postigne neki napredak, mora prvo da počne od naši’ nadnica.“

„Momci, momci“, rekao je Karan. „Berton nikad neće dopustiti da mu uši zavrće neko kao što ste vi. Ostavite se te priče o sindikatu. Nikad nećete pobediti.“

„Čuo sam ga, Dejvi“, tog časa reče Pedi. „Sve je to samo prazna priča. On se silno zaleteo da proširi preduzeće. Jedan moj drugar sa aukcija čaja kaže mi da se izgleda razmišlja da kupi čitavo proketo imanje u Indiji. On veli da Berton razmišlja da preduzeće stavi na